

UiT Norges arktiske universitet

Hva er helse?

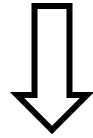
Åge Wifstad
Institutt for samfunnsmedisin
REK Nord

Mange betydninger

- Fravær av sykdom
- Balanse / harmoni
- Tilpasningsevne
- Mestring
- Motstandskraft
- «Sense of coherence»
- Livskvalitet
- Velvære
- (Lykke)
- Funksjonsevne
- Normalitet
- Trivsel
- Naturlighet
- Overskudd
- Energi
- Sunnhet
- Evne til samarbeid
- Vekst
- Utvikling
- Selvrealisering
- Realistisk virkelighetsoppfatning
- Evne til medfølelse
- Evne til selvbestemmelse

Klassisk

- Balanse / harmoni
- Fravær av sykdom («organenes stillhet» R. Leriche)

- Naturalistisk (biomedisinsk)
- Individets opplevelse og erfaring
- Sosial konstruksjon

Moderne

- Livskvalitet
- Velvære
- Trivsel
- (Lykke)

World Health Organization

Health is a state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity.

Preamble to the Constitution of WHO as adopted by the International Health Conference, New York, 19 June - 22 July 1946; signed on 22 July 1946 by the representatives of 61 States (Official Records of WHO, no. 2, p. 100) and entered into force on 7 April 1948.

Som forventet

- Funksjonsevne
- Tilpasningsevne
- Mestring
- Normalitet
- Naturlighet
- Realistisk virkelighetsoppfatning
- Evne til medfølelse
- Evne til samarbeid
- Evne til selvbestemmelse

Ut over normen

- Motstandskraft
- «Sense of coherence» (A. Antonovsky)
- Overskudd
 - *«Man feels in good health – which is health itself – only when he feels more than normal – that is, adapted to the environment and its demands – but normative, capable of following new norms of life.»* (Georges Canguilhem)
- Energi
- Sunnhet
- Vekst
- Utvikling
- Selvrealisering

Teoretisk avklaring?

Boorses naturalistiske (bio-statistiske) teori

- Problem: Hvordan definere "sykdom" og "helse" rent deskriptivt, dvs. som empiriske, vitenskapelige og verdifrie begreper?
- Løsning:
 - Helse er fravær av sykdom og kan forstås som statistisk og artsspesifikk normalfunksjon i en nærmere definert populasjon («reference class»).
 - Sykdom er en indre tilstand som reduserer evnen til å funksjonere normalt.
 - Avvik som reduserer individets evne til å overleve og til å reprodusere, regnes som sykdommer.
 - "Illness" er en underkategori av "disease".
 - Ingen prinsipiell forskjell mellom somatisk og psykisk sykdom.

Boorse C. Health as a theoretical concept. *Philosophy of Science*. 1977;44:542–73.

Boorse C. A rebuttal on health. In: Humber JM, Almeder RF, editors. *What is Disease?* Totowa, New Jersey: Humana Press; 1997.

Boorse, C. A second rebuttal on health. *Journal of Medicine and Philosophy*; 39: 683–724, 2014.

Nordenfelts holistiske teori

Familielikhhet mellom ulike bruksmåter av 'helse'; likevel mulig å formulere en kjerne-betydning:

“This core sense ... is to be found both in exclusively medical language and in everyday language. The medical concept of health can ... be understood as a technical – and more narrow definable – version of the everyday concept.”

Nordenfelt, L., 1995. *On the Nature of Health: An Action-Theoretic Approach*, 2nd edition, Dordrecht: Kluwer.

Nordenfelts holistiske teori

Helse: *evnen til å nå vitale mål* under standard omstendigheter*

*) mål som er nødvendige og til sammen tilstrekkelige for en minimal grad av lykke/velferd.

Sykdom: *en av flere mulige prosesser som kan føre til uhelse/lidelse*

Helsebegrepet er teoretisk ubestemt fordi det ikke er mulig å angi presise operasjonelle kriterier for å avgjøre en gitt persons grad av helse. Helse er et verdiladet (evaluative) begrep.

Naturalisme vs. holisme (konstruktivisme)

- Boorse

Sykdom: *avvik fra artsspesifikk normalfunksjon*

Helse: *fravær av sykdom*

- Nordenfelt

Helse: *evnen til å nå vitale mål under standard omstendigheter*

Sykdom: *en av flere mulige prosesser som kan føre til uhelse/lidelse*

Pragmatisk tilnærming

Fire «steder å se fra» (J. Meløe):

- Hva helseforskere oppfatter som helseforskning
- Hva allmennheten oppfatter som helseforskning
- Hva REK/NEM oppfatter som helseforskning
- Hva lovgiver oppfatter som helseforskning